

นมอดดินน้อย กับภารกิจตามหาส้มที่หายไป

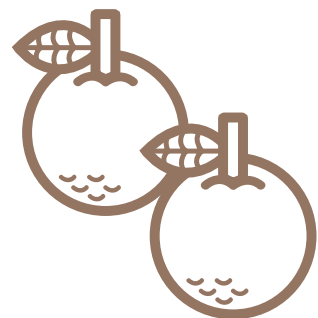
โดย : กลุ่มเยาวชนรักษ์ส้มรังสิต จ.ปทุมธานี

ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พืชท้องถิ่นหลายชนิดมีอันต้องล้มหายตายจากไปอย่างน่าเสียดาย หนึ่งในนั้นที่กำลังประสบภาวะสุ่มเสี่ยงจะหายไปก็คือ ‘ส้มรังสิต’

ส้มรังสิต ชื่อนั้นบ่งบอกชัดเจนว่าเป็นผลผลิตจาก ‘ทุ่งรังสิต’ ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่ราบลุ่มและนาข้าว กระทั่งพื้นที่ปลูกส้มบางมดประสบปัญหาถูกน้ำทะเลหนุนท่วม เกษตรกรและชาวสวนส้มส่วนหนึ่งจึงย้ายพื้นที่มาปลูกที่ทุ่งรังสิต จนเกิดเป็นตำนานส้มรังสิตตลอด 30 ปีที่ผ่านมา

แต่ถึงปัจจุบัน ชื่อของส้มรังสิตกลายเป็นชื่อที่แปลกหูของคนทั่วไป เนื่องจากผลผลิตส้มรังสิตนับวันจะยิ่งเหลือนอกสู่ท้องตลาดน้อยลงทุกที

ส้มรังสิตหายไปไหน? และทำไมถึงหายไป? กลุ่มเยาวชนรักษ์ส้มรังสิต มีคำตอบ

ม
ส้มรังสิตที่เคยปลูกให้ผลผลิตดีและมีรสชาติ
อร่อยในอดีตนั้น เมื่อปลูกไปเรื่อยๆ บน
ที่ดินเดิม กลับให้ผลผลิตที่ลดน้อยลง...
เกิดโรค และในที่สุดก็ตาย」

ปัญหาเรื้อรัง ของเกษตรกรไทย

จาก ‘โครงการนักสำรวจท้องทุ่ง’ ในวิชาวิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนธัญรัตน์ ในปี พ.ศ. 2552 ที่อาจารย์ได้พาออกจากห้องเรียนมาเปิดโลกทัศน์ศึกษาโลกกว้าง ขณะเรียนอยู่ชั้น ม.2 ครั้งนั้น ได้ทำให้นักเรียนในกลุ่มเกิดข้อสงสัยขึ้นว่า ท้องทุ่งบริเวณรังสิตปัจจุบัน ทำไมถึงไม่มีส้มรังสิต ทั้งๆ ที่ส้มรังสิตเคยเป็นผลผลิตขึ้นชื่อ ขนาดปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำ จ.ปทุมธานี ในอดีตที่ว่า ‘เมืองกล้วยเดี่ยวเรือกุ้งเต็น ส้มเขียวหวาน ลอนตาลสด’ เลยทีเดียว

ด้วยความสงสัย เด็กกลุ่มนี้จึงสวมวิญญาณนักสืบ สืบหาการหายไปของ ส้มรังสิตจากพ่อแม่ลุงป้าน้าอาที่เคยทำสวนส้ม ก่อนจะได้อำตอบจากผู้ใหญ่ว่า

“ส้มรังสิตที่เคยปลูกให้ผลผลิตดีและมีรสชาติอร่อยในอดีตนั้น เมื่อปลูกไปเรื่อยๆ บนที่ดินเดิม กลับให้ผลผลิตที่ลดน้อยลง ใบเหลือง เกิดโรค และในที่สุดก็ตาย จนหลายสวนต้องเลิกปลูก ขายที่ดินทิ้ง หรือหันไปปลูกส้มดำเนินหรือพีชอื่นแทน”

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ที่พื้นที่สวนส้มรังสิตมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากเกิดโรคระบาด เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนจากการใช้สารเคมี จนละทิ้งพื้นที่ให้กลายเป็นสวนส้มร่างยับแสนไร้ ก่อนที่ภาครัฐจะเข้ามาแก้ปัญหา โดยพัฒนาสวนส้มร่างเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน และส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงเวลาที่ผ่านมามีการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร และอาคารพาณิชย์มากขึ้น ทำให้สวนส้มรังสิตแทบจะไม่เหลือพื้นที่อีกต่อไป

จากข้อมูลที่พบ เด็กๆ ได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการตายและการให้ผลผลิตลดลงของต้นส้มรังสิต ว่าเกิดจาก ‘ปัญหาดินเสื่อม’ เพราะข้อมูลที่พวกเขาเก็บได้ระบุว่า การปลูกส้มรังสิตในอดีตต้องอัดปุ๋ยเคมี ฉีดยาฆ่าแมลงและยากำจัดวัชพืชปริมาณมาก เนื่องจากชาวสวนคิดว่าทำให้ได้ผลผลิตดี แต่กลับไม่เคยมีการตรวจสอบคุณภาพดินว่าขาดธาตุอาหารอะไรบ้าง

เมื่อพบปัญหาจึงอยากแก้ เพราะสิ่งดีใกล้ตัวกำลังจะสูญหายไปในพื้นที่ของพวกเขา ทำให้เด็กและเยาวชนหลายคนตื่นตัว บวกกับการสนับสนุนของคุณครู ธาระวิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2553 - 2555 จึงชวนกันทำโครงการ 'สืบสวนป่วนลึ้ม' เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ความรู้ และเครื่องมือ จากหน่วยงานภายนอก อาทิ องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลก สำนักงานประเทศไทย (WWF-Thailand) กรมพัฒนาที่ดินจังหวัดปทุมธานี จนมาถึง 'โครงการรักษีสัมรังสิตพัฒนาดินเสื่อมโทรม' ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการปลูกใจ รักโลก มูลนิธิกองทุนไทย

เรา...เก็บดินไปตรวจสอบที่กรมพัฒนาที่ดิน
ให้เขาแนะนำวิธีการปรับสภาพดินโดยเขา
จะให้สูตรปุ๋ยมา เราก็มาคิดอีกทีว่าจะใส่ปุ๋ย
อย่างไร

สร้าง ‘หมอดินน้อย’ ด้วยทักษะวิทยาศาสตร์

โครงการรักษาสัมรังสิตพัฒนาดินเสื่อมโทรม ของกลุ่มเยาวชนรักษาสัมรังสิต มีเป้าหมายเพื่อสร้างเยาวชนหมอดินน้อยที่มีทักษะการตรวจวัดคุณภาพดิน ทั้ง ค่าอาหารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม ซึ่งเป็นธาตุอาหารที่จำเป็นต่อพืช และการปรับปรุงคุณภาพดิน โดยนำทักษะวิทยาศาสตร์จากในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง ก่อนจะนำผลของการปรับปรุงดินนั้นส่งมอบคืนให้แก่เกษตรกรนำไปปรับปรุงคุณภาพดินในสวนของตัวเองให้เหมาะสมกับการปลูกสัมรังสิตและผลไม้อื่นๆ ต่อไป

กลุ่มเริ่มต้นด้วยการสร้างแนวร่วมในโรงเรียน เพื่อค้นหาเพื่อนๆ น้องๆ ที่สนใจอยากทำกิจกรรมนี้ร่วมกับทางกลุ่ม โดยรุ่นพี่แกนนำชั้น ม.5 จำนวน 15 คน

บางคนเข้ามาแรกๆ อาจแค่อยากสนุก
อยากลอง แต่พอสักพักก็เบื่อแล้วหายไป
เพราะงานนี้มันต้องใช้ใจรักจริงๆ ในการทำ

ใช้วิธีการเดินเข้าไปประชาสัมพันธ์ตามห้องเรียน จนได้น้องๆ ชั้น ม.2 - 4 จำนวน 100 คนที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก จากนั้นแกนนำจึงได้จัดค่ายอบรม 'หมอดินน้อย 100 คน' โดยเชิญวิทยากรผู้มีความรู้จากหน่วยงานต่างๆ มาให้ความรู้ด้านการตรวจวัด คุณภาพดิน และปรับปรุงดินโดยใช้ธรรมชาติทดแทนสารเคมี เพื่อให้สมาชิกของกลุ่ม มีพื้นฐานในการทำวิจัยก่อนลงสำรวจพื้นที่จริง

การสำรวจพื้นที่จริง เริ่มด้วยการขออนุญาตคุณลุงคุณป้าเจ้าของสวน เข้าไปเก็บดินที่ใช้ปลูกส้ม เพื่อนำไปตรวจและทดลองหาวิธีปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่ง คุณลุงคุณป้าเจ้าของสวนส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือด้วยดี สวนที่ 1 ของ 'ลุงสืบ' ซึ่งเป็นสวนส้มที่เหลือเพียงแห่งเดียวในพื้นที่ใกล้โรงเรียน ยินดีแบ่งที่ดินซึ่งมีต้นส้ม ถึง 10 ต้น และสวนที่ 2 ของ 'ลุงเปี้ยก' มีต้นส้ม 5 ต้น ทั้งสองสวนได้ให้กลุ่มเยาวชน มาขุดเก็บดินไปตรวจวัดคุณภาพ ธาตุอาหาร และทดลองปรับปรุงดินด้วยวิธีชีวภาพ ด้วยปฏิบัติการปรับปรุงคุณภาพดินที่เป็นกรดและขาดโปรแตสเซียม โดยการนำ เปลือกไข่ เปลือกหอย อ้อย กาบมะพร้าว เปลือกกล้วย มาเผาจนเป็นถ่าน จากนั้น นำไปใส่ที่โคนต้นส้ม 1 กิโลกรัมต่อ 1 ชนิด เว้น 2 สัปดาห์แล้วใส่อีก 6 ครั้ง

ตลอดระยะเวลา 7 เดือนของโครงการ กลุ่มได้มีการลงพื้นที่สำรวจ อย่างต่อเนื่อง แต่สามารถแบ่งขั้นตอนการทำงานออกได้เป็น 3 ช่วงหลัก คือ

1. สำรวจและเก็บตัวอย่างดินจากสวน

2. นำดินไปตรวจสอบค่าอาหารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โปรแตสเซียม ยังกรมพัฒนาที่ดิน พร้อมขอคำแนะนำในการปรับปรุงดิน ก่อนลงพื้นที่อีกครั้งไป ใส่ปุ๋ยและปรับปรุงดินในพื้นที่ด้วยวิธีทางชีวภาพ โดยการทดลองใช้ปุ๋ยชีวภาพ 2 - 3 ชนิด

3. ติดตามผลที่เกิดขึ้นในพื้นที่

การลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง กลุ่มพี่ๆ แกนนำจะแบ่งน้องหมอดินน้อย ออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน แต่ละกลุ่มจะมีพี่แกนนำคอยดูแลและทำงาน เพื่อให้เพื่อนๆ ได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะให้ชำนาญ เช่น กลุ่มของ วิภาดา แก้วพร หรือ 'น้ามม' นักเรียนชั้น ม.5 หนึ่งในแกนนำ พาเพื่อนๆ ไปเก็บตัวอย่างดินในสวนของ ลุงเปี้ยก บริเวณรังสิตคลอง 11 ก่อนจะลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เพื่อไปเติมปุ๋ยให้ดิน และ ลงพื้นที่ครั้งที่ 3 เพื่อเก็บตัวอย่างดินที่เติมปุ๋ยแล้วไปตรวจอีกครั้งหนึ่ง โดยในสวน

ของลูกเป็ยกนี้ มีต้นส้มที่เข้าร่วมโครงการ 5 ต้น แรกเริ่มการวิจัยมีการทดลองใส่ปุ๋ยชีวภาพ 4 ต้น ไม่ใส่ปุ๋ย 1 ต้น เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น จนกระทั่งนำมนำดินไปตรวจและเรียนรู้สูตรปุ๋ยจากกรมพัฒนาที่ดิน จ.ปทุมธานี จึงได้เกิดแนวทางทดลองใส่ปุ๋ยชีวภาพ 1 ต้น โดยขุดดินรอบต้นส้มลึกประมาณ 15 ซม. เพราะเป็นระดับชั้นของดินที่มีแร่ธาตุอยู่ จากนั้นจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลในรอบ 2 เดือนเพื่อวัดขนาดความโตของต้น ความสูง และเส้นรอบวง เพื่อสรุปผลที่เกิดขึ้น คือ ได้สูตรปุ๋ยชีวภาพที่เหมาะสมที่ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ขึ้น และต้นส้มเติบโตได้ดี

“ส่วนนี่จะเป็นสวนของน้องๆ ซึ่งพ่อของเขาเป็นคนทำ เรามาขออนุญาตเก็บดินไปตรวจเพื่อพัฒนาคุณภาพดินที่กรมพัฒนาที่ดิน ให้เขาแนะนำวิธีการปรับสภาพดินโดยเขาจะให้สูตรปุ๋ยมา เราก็มาคิดอีกทีว่าจะใส่ปุ๋ยอย่างไร” นำมนเล่าถึงขั้นตอนการวิจัยของกลุ่ม ซึ่งสุดท้ายปลายทางคือ การเผยแพร่ผลการวิจัยในรูปขององค์ความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นน้อง และเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาดินเสื่อมต่อไป

สร้างเครือข่าย นักวิจัยระยะยาว

ด้วยเล็งเห็นว่าปัญหาดินเสื่อมที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อเรือกสวนในภาพรวม ดังนั้น นอกจากส้มรังสิตแล้ว ทางกลุ่มจึงได้ทำการลงพื้นที่สำรวจและเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิจัยจากสวนผลไม้อื่นๆ ซึ่งกระจายตัวอยู่ในเขตรังสิตคลอง 7, 8, 10, 11 และ 12 รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 สวนร่วมด้วย

ซึ่งแน่นอนว่า การวิจัยที่ตั้งต้นขึ้นแล้วนี้ไม่สามารถทำให้แล้วเสร็จได้ในเวลาไม่กี่เดือน แต่ต้องมีการสืบทอดคนทำงานในระยะยาว อาจารย์ขวัญชีวิต นุชบัว หรือ ‘ครูขวัญ’ ที่ปรึกษาโครงการฯ จึงได้วางแผนเปิดรับสมัครนักเรียนรุ่นถัดๆ ไปตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อให้การวิจัยดำเนินต่อไปไม่สะดุด และเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียน รวมถึงสร้างเครือข่ายรุ่นพี่รุ่นน้องในระยะยาวไปด้วยในตัว

“พอรุ่น ม.2 โตขึ้นมา แขนงนำ ม.5 ในปัจจุบันก็จะถอยไปเป็นพี่เลี้ยงให้น้องๆ และจะถ่ายทอดงานผ่านกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เด็กๆ ได้รู้จักกัน เรียนรู้การทำงานร่วมกัน เคารพกัน พุดคุยหารือกันซึ่งไม่ใช่เฉพาะเรื่องงาน แต่มีทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว” ครูขวัญกล่าวด้วยรอยยิ้ม

กระนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำงานอนุรักษ์เชิงวิจัย และเป็นสิ่งที่ครูขวัญอยากเห็นที่สุดจากเด็กๆ ก็คือ หัวใจ ซึ่งประเด็นนี้ นำมนอธิบายได้น่าสนใจ

“บางคนเข้ามาแรกๆ อาจแค่อยากสนุกอยากลอง แต่พอสักพักก็เบื่อแล้วหายไป เพราะงานนี้มันต้องใช้ใจจริงๆ ในการทำ ซึ่งตอนนั้นก็มัน้องๆ ที่ขึ้นมาทำแทนได้บ้างแล้ว ถ้าเราขึ้น ม.6 ก็คงให้น้องๆ เป็นแกนนำหลักต่อไป”

ทั้งนี้ ได้เห็นกระบวนการทำงานของกลุ่มเยาวชนรักษ์ส้มรังสิต ที่แลดูมีแผนงานชัดเจนเป็นขั้นเป็นตอนตามแบบนักวิจัย แต่เบื้องหลังนั้นกลับมีปัญหา

อุปสรรคต่างๆ ให้ต้องแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหลักในการสื่อสารกับเจ้าของสวน ในการมีส่วนร่วมตรวจวัดและปรับปรุงคุณภาพดิน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการช่วยแก้ไขปัญหาก็คือ ครูพี่เลี้ยง ที่นอกจากจะช่วยแก้ไขแล้ว ยังเป็นผู้หนุนเสริม ให้เด็กๆ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพตัวเองได้อย่างน่าชื่นใจ

“ปัญหาในการทำโครงการของเด็กๆ คือ เจ้าของสวนรายใหม่ๆ ไม่ให้ความเชื่อถือเด็กหากครูไม่ลงไปทำกิจกรรมด้วย เราจึงต้องทุ่มเทพาเขาเข้าไปทำ หรืออย่างการเรียกน้องๆ มาประชุมก็เหมือนกัน ไม่ได้ทำครั้งเดียวสำเร็จ ต้องวางแผน หลายๆ ครั้ง ซึ่งเราก็จะช่วยดูแล แต่ต้องให้เด็กทำเป็นหลัก เพราะตัวเขาเองนั่นแหละ จะได้สิ่งที่ดี ๆ กลับไป” ครูขวัญญ์กล่าวด้วยแววตาภาคภูมิใจในตัวลูกศิษย์ ก่อนกลั่น ความรู้สึกภายในออกมาเป็นคำพูดจบประโยคว่า

“ตัวเราเองภูมิใจกับการทำงานของเด็กๆ พวกเขารับผิดชอบและทำงานได้ ขนาดนี้ แสดงว่าเขารักในสิ่งที่เขาทำแล้ว”

ถ้าจะเป็นนักวิชาการก็ต้องหาข้อมูล อย่าเชื่อครู เพราะครูไม่ได้รู้ทุกเรื่อง

อยากเห็นผลไม้ในชุมชนออกสู่ตลาดอย่าง
มีคุณภาพ อยากพัฒนาโครงการต่อ เพราะ
ถ้าเราไม่อนุรักษ์ดินแลดิน ก็จะมีผลต่อผลไม้
ที่ปลูก ส้มบางลูกก็สุกไม่เต็มที่หรือไม่ถูกใจ
คนกิน

นักวิจัยวัยเยาว์

และทักษะชีวิตจากการทำงาน

ไม่อาจปฏิเสธว่า การทำโครงการในครั้งนี้ แกนนำกลุ่มเยาวชนรักษ์ส้มรังสิต
ได้มีโอกาสเรียนรู้การเป็นหมอดิน และพัฒนาศักยภาพของตัวเองผ่านการลงพื้นที่
ทำวิจัยอย่างจริงจัง ซึ่งด้วยการหนุนเสริมของครูขวัญ ก็ได้ทำให้แกนนำหลายคน
เกิดทักษะความเป็นนักวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างเต็มตัว

“กับบี๊ ครูจะบอกเขาเสมอว่า ถ้าจะเป็นนักวิชาการก็ต้องหาข้อมูล
อย่าเชื่อครู เพราะครูไม่รู้ทุกเรื่อง แต่เดิมบี๊เป็นคนเชื่อมั่นในความคิดของตัวเอง
และยืนยันที่จะทำแต่ในสิ่งที่ตัวเองคิดไว้ คือจะทำแต่เรื่องส้มเท่านั้น แต่ท้ายที่สุด
เมื่อได้ลงมือทำและเรียนรู้ก็เกิดการเปลี่ยนแนวคิด มองภาพที่กว้างขึ้น เชื่อมโยง
สู่พืชอื่นๆ จนนำไปสู่การแก้ปัญหาดินในพื้นที่ปลูกมะม่วง มะละกอ นาข้าว กล้วย”
ครูขวัญกล่าวถึงพัฒนาการของลูกศิษย์ ที่ปัจจุบันสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอด
กระบวนการตรวจสอบคุณภาพดินให้แก่รุ่นน้องได้เป็นอย่างดี

ขณะที่ตัวของบี๊เอง นอกจากทักษะด้านการเป็นนักวิจัยและผู้นำ
กระบวนการแล้ว เธอก็ยอมรับว่า การทำโครงการนี้ ได้ช่วยละลายอดีตของเธอ
ได้มาก เพราะต้องเรียนรู้การทำงานเป็นทีมร่วมกับเพื่อนๆ และน้องๆ ซึ่งแต่ละคน
ย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป บี๊จึงถือโอกาสนี้เรียนรู้และรับฟังความคิด
ของคนอื่น จนเกิดทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่นๆ มากขึ้น

ในขณะที่น่ามัน ก็ได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับความเครียดที่เกิดจากการ
ทำงานร่วมกับคนอื่น และได้เรียนรู้ทักษะการแก้ไขด้วยวิธีการพูดคุยแบบเปิดอก

“ปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง (หัวเราะ) โดยเฉพาะความท้อเกิดขึ้นบ่อยมาก เพราะหนูเป็นคนที่ไม่เครียดและจริงจังกับการทำงาน เมื่อมีเพื่อนๆ และน้องๆ บางกลุ่มที่เราควบคุมไม่ได้ เราก็จะรู้สึกไม่ดี ซึ่งการทำงานก็สอนให้เราเรียนรู้ที่จะพูดคุยกับเขา ว่าการทำอย่างนั้นมันดีหรือไม่ดีอย่างไร เปิดอกคุยเพื่อให้งานมันสามารถเดินต่อไปได้ค่ะ” น้ามกกล่าว

และแน่นอน อีกหนึ่งปัญหาคลาสสิกที่เยาวชนแทบทุกโครงการต้องพบเจอ ก็คือ ปัญหาการแบ่งเวลามาทำกิจกรรม ซึ่งคนที่ได้เรียนรู้ในประเด็นนี้มากที่สุด ก็คือแกนนำอีกคนหนึ่งของกลุ่ม อุมภรณ์ หอมเกษร หรือ ‘เมย์’ ที่สามารถบริหารจัดการการเรียนของตัวเองไปพร้อมกับทำกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

“เรื่องเรียน เมย์จะเรียนทั้งในห้องและเรียนพิเศษค่ะ จันทร์ถึงศุกร์ตอนเย็น จะทำการบ้าน และคุยเรื่องงานโครงการไปด้วย ที่สำคัญคือเวลานัดน้องทำกิจกรรมจะนัดไว้ก่อนล่วงหน้าหลายๆ สัปดาห์ และก่อนจะถึงวันนัด 2 - 3 วันเราก็จะย้ำอีกทีค่ะ” เมย์เผยวิธีการบริหารเวลาด้วยสีหน้าเข้มขึ้น

อนาคตของ ‘พีชรังสิต’ และก้าวอย่างของชีวิตหมอดินน้อย

จากโครงการที่ตั้งต้นด้วยการมองแค่ ‘ส้มรังสิต’ เมื่อผ่านการลงพื้นที่ เกิดการพัฒนากระบวนการคิดที่เป็นระบบจากการวางแผนงานโครงการและมีการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ถึงวันนี้ เป้าหมายของกลุ่มจึงได้ขยายขอบเขตจากการรักษาพันธุ์ส้มรังสิต ไปสู่การพัฒนาคุณภาพของพีชผักผลไม้อื่นๆ ในย่านนี้ ผ่านการจัดการกับตัวแปรสำคัญ นั่นคือ การวิจัยและปรับปรุงคุณภาพดินในสวนของเกษตรกรด้วยวิธีทางชีวภาพ ให้ดินมีคุณสมบัติที่สมบูรณ์ เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชพันธุ์ต่างๆ

ซึ่งแม้โครงการจะสิ้นสุดลง แต่กลุ่มแกนนำก็พร้อมจะผลักดันรุ่นน้องให้ทำการวิจัยและพัฒนาดินอย่างต่อเนื่อง รวมถึงวางแผนจะขยายผลให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยใช้การอบรมและทำวิจัยร่วมกันกับกลุ่มต่อไป

“ผมอยากเห็นผลไม้ในชุมชนออกสู่ตลาดอย่างมีคุณภาพ อยากพัฒนาโครงการต่อ เพราะถ้าเราไม่อนุรักษ์ดูแลดิน ก็จะมีผลต่อผลไม้ที่ปลูก ส้มบางลูกก็สุกไม่เต็มที่หรือไม่ถูกใจคนกิน” พงษ์วัฒน์ พันธุ์ไพโรจน์ หรือ ‘ปลื้ม’ หนึ่งในสมาชิกกลุ่มกล่าวถึงความตั้งใจด้วยรอยยิ้ม

เช่นเดียวกับนั้มนัน ที่คาดหวังว่างานวิจัยนี้จะถูกสานต่อโดยรุ่นน้องๆ แม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดลงแล้วก็ตาม

“หนูอยากทำต่อค่ะ อยากให้เกษตรกรที่ทำสวนเข้ามาเรียนรู้กับพวกหนู ว่าสิ่งที่พวกหนูทำเป็นประโยชน์กับเกษตรกรเอง และอยากให้น้องๆ มีความรู้สวนพี่ๆ ก็คอยให้คำปรึกษาน้องๆ รุ่นต่อไป” น้ามนทั้งท้ายด้วยรอยยิ้ม

ทั้งหมดทั้งมวล แม้งานวิจัยจะยังต้องการการสานต่อในระยะยาว แต่ด้วยเครือข่ายการทำงานที่ประสานเป็นหนึ่งในเดียวกันระหว่างรุ่นพี่-รุ่นน้อง-อาจารย์-โรงเรียน-เกษตรกร ทำให้เชื่อเหลือเกินว่า ดินรังสิตที่เสื่อมโทรมลงจากสารเคมีจะค่อยๆ ได้รับการดูแลและปรับปรุงจนกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ผ่านเครื่องมือสำคัญซึ่งก็คือการวิจัยร่วมกันระหว่างเยาวชนและเกษตรกร

และดินที่ดีนี่เอง ที่จะนำส้มรังสิต อันเป็นสัญลักษณ์ของย่านรังสิตกลับคืนมา เพียงแต่การกลับมาในครั้งนี้ จะมีมะม่วง มะละกอ ข้าว กล้วย และพืชอื่นๆ ตามมาด้วย

เพราะดินที่ดี ปลูกอะไรก็ขึ้นดี กลุ่มนักวิจัยน้อยคอนเฟิร์ม!

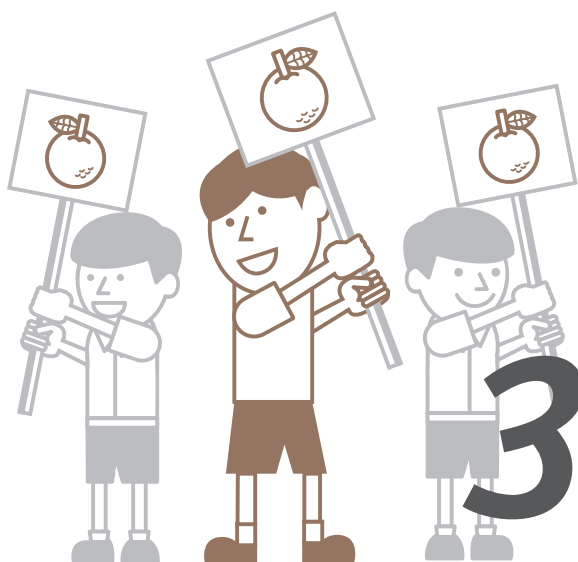

สรุปขั้นตอนการทำงาน

สืบหาการหายไปของส้มรังสิต
จากชาวสวนส้ม

พบสาเหตุเกิดจากการใช้สารเคมีเยอะ
ทำให้ดินเสื่อมและยังไม่มีมีการตรวจ
สภาพดินอีกด้วย

รับสมัครเยาวชน 'หมอดินน้อย' เรียนรู้
การวัดคุณภาพดินและปรับปรุงดิน

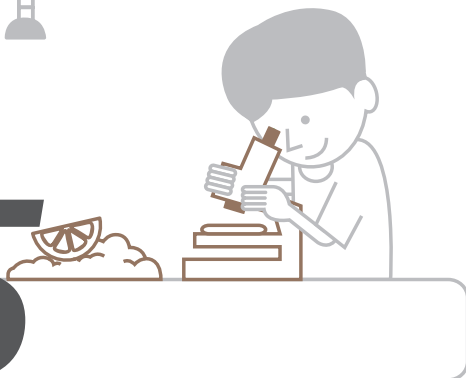
4

เก็บดินในสวน นำไปตรวจ
และหาวิธีปรับปรุงดิน

หาความรู้เกี่ยวกับการตรวจคุณภาพดิน

5

เยาวชนปรับปรุงบำรุงดิน
ร่วมกับเกษตรกร

ให้หมอดินน้อยที่มีทักษะและ
ความรู้เรื่องการตรวจวัด
คุณภาพดินและการปรับปรุงดิน

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กมลรัตน์ เทือกไชยคำ (บีว)
หัวหน้าโครงการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

“การได้เข้าร่วมโครงการทำให้เราได้ความรู้มากมาย ทั้งการตรวจสอบคุณภาพดิน การแบ่งเวลา ได้เรียนรู้การทำงานกับน้อง ได้เรียนรู้ความคิดของน้องๆ รวมไปถึงการจัดค่าย”

วิภาดา แก้วพร (น้ำมน)
ประสานงานโครงการฯ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

“ตอนแรกหนูเข้ามาเพราะต้องทำโครงงานส่ง แต่พอทำยิ่งได้เรียนรู้ ทำแล้วสนุก ได้ทำหลายอย่างที่เราไม่เคยทำได้ความรู้ใส่หัว ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน จากที่ไม่เคยได้ยื่นมือสัมผัสรังสิต ตอนนี้หนูอยากจะทำนาสัมผัสรังสิตให้มีคนปลูก คนกิน และคนรู้จักมากขึ้น”

อุมาภรณ์ หอมเกษร (เมย์)
แกนนำกลุ่มเยาวชนฯ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

“จากคนที่ไม่กล้าพูดคุยกับชาวสวน จะถามเฉพาะคำถามที่อยากรู้ หรือถามตามที่อาจารย์สั่ง หลังจากได้ทำโครงการ ทำให้หนูกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น หากเราเห็นว่าควรเพิ่มอะไรก็กล้าที่จะบอกอาจารย์ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้การตรวจวัดดิน รู้ว่าหากดินคุณภาพไม่ดี ควรจะใส่อะไรลงไปเพื่อให้ดินมีคุณภาพที่ดีขึ้น”

ที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน

ขวัญชีวิต นุชบัว (ขวัญ)

อาจารย์วิทยาศาสตร์ โรงเรียนธัญรัตน์

ครูขวัญมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา ช่วยวางแผนโครงการ ประสานงานการจัดกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอก ประชาสัมพันธ์ข่าวสารโครงการให้บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนรับรู้ สร้างแรงจูงใจในการทำโครงการให้นักเรียน และขยายผลไปสู่นักเรียนรุ่นถัดไป

“เราเป็นพี่เลี้ยงก็จริง แต่เราก็ต้องยกย่องให้คนอื่นเป็นพี่เลี้ยงเราด้วย เพราะฉะนั้นเราต้องลดบทบาทความสำคัญของตัวเองให้น้อยที่สุด แต่ยกความสำคัญของคนอื่นให้มากที่สุด งานถึงจะประสบผลสำเร็จ และสามารถสร้างเยาวชนให้เป็นผู้นำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมได้”

โครงการรักษาสัมรังสิตพัฒนาดินเสื่อมโทรม

โดย : กลุ่มเยาวชนรักษาสัมรังสิต

โรงเรียนธัญรัตน์ จ.ปทุมธานี

หัวหน้าโครงการ

นางสาวกมลรัตน์ เทือกไชยคำ

คณะทำงานโครงการ

1. นางสาวอุมาภรณ์ หอมเกษร
2. นางสาววิภาดา แก้วพร
3. นางสาวอติตยา มาตรกลาง

ที่ปรึกษาโครงการ

1. อาจารย์ขวัญชีวิต นุชบัว
อาจารย์วิทยาศาสตร์ โรงเรียนธัญรัตน์

